

"EDINOST"

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

"Edinost" stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta " 3.— " 4.50
za četrt leta " 1.50; " 2.25

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorici in v Ajdovščini po 6 nov.

Na naročbe brez priložene naročilnice se upravištvu ne ošira.

EDINOST

Oglaš in oznanila se račune po 8 nov vrsena v petito; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.
Poslana, javne zahvale, osmrtnice itd. se račune po pogodbi.

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu v ulici Carintia št. 25. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in inserate prejema upravištvu v ulici Carintia 28. Odprte reklamacije o proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

*V edinost je m.č.

Vabilo na naročbo.

Ob začetku tretjega četrtletja vabimo svoje naročnike, da pravočasno ponovno svojo naročbo in da skušajo nam pridobiti novih naročnikov. Časi so resni in morda se nam bliža doba, ko bode narod slovenski krvavo potreboval neodvisnih glasil, zahtevajočih prava naša ne oziraje se ne na desno ne na levo. Nam je resna volja, pri katerih-si-bodi odnošajih brezobzirno zagovarjati narodni naš interes, a v tem boji trebamo duševne in gmotne podpore naroda. Kdor se torej strinja z našimi načeli, stopi hitro v naš krog.

Cena listu je:

za vse leto . gl. 6.—
za polu leta " 3.—
za četrt leta " 1.60

Uredništvo in upravištvu.

Crescit eundo.

Pri jedi pride slast, veli nek pregovor, kateri bi se v sedanjem času podaval tudi mestnim starešinam v Trstu in lahonski stranki sploh. Nedavno se je v mestni zbornici mej gromovitim ploskom občinstva na galeriji pročitati odlok veleč. tržakoperskega škofijskega ordinarijata, s katerim se je znanim nestrpnostem v mestnem zboru naznanjalo, da je slovenščini v prestolnici sv. Justa odklenkalo.

Mesto jutranje propovedi v slovenskem jeziku ob nedeljah in praznikih, h kateri je zahajalo mnogoštevilno pobožnega ljudstva slovenskega rodu iz mesta in okolice, takó, da je zmirom bila občirna cerkev malone polna poslušalcev, dobimo s 1. prihodnjega oktobra v prestolnico laškega propovednika, ki bode praznim stolem in zraku razkladal svojo nabožno učenost in krščanski nauk.

PODLISTEK.

Poddraga.

I.
(Konec).

Zemlja je laporjeva, na nekotih krajih pomešana ilovnato, po hribovitih krajih nahaja se, kakor se je že dokazalo, žvepleni kis.

Najznameniteji hribi so: sv. Sanciab i Volčica (550 m.) Brezovica, Stanibreg i Sojik (650 m.) Poddraga občina pripadala je pred letom 1850. St. Vidskemu županstvu, a istega leta v avgustu postala samostojna županija. Pripadala je nadalje do leta 1890. 19. aprila St. Vidskemu vikarijatu. Ljudstvo prosilo je že blizu 40 let za samostojno duhovniško; a ker se je ni hotelo vlišati, izjavili so prestop v pravoslavlje. To prevzročilo je v deželi mnogo hrupa — provzročilo tudi strogo preiskavo mej občini, katere so se vdeležiti morali vsi v občini bivaajoči stanovniki od 14. leta dalje. Vendar ni preiskava dokazala nobenega hujšakača, pač pa povsem vzajemni duh.

Poddraga pripada nadalje dekaniji Vipavski, soimenega sodnega okraja, Pod-

Pri dosedanjih slovenskih propovedih pri sv. Justu prisustvovalo je v jutro brez pretiranja več vernih in pobožnih poslušalcev, nego jih je navzočih pri obeh propovedih v laškem jeziku, koje se imajo vsako nedeljo in praznik v cerkvi sv. Justa in v jezuitski. Da, pri italijanaki pridigi v prestolnici po slovesni sv. maši ob desetih videl sem čisto prazne stole, čeprav se je četrte ure popred pri maši ljudstva kar trlo, kar priča o verski mlačnosti laškega občinstva! Lepo pa je bilo videti v jutro naše verno slovensko ljudstvo, pazno poslušajoče domačega govornika. Ne pretiravam, ako rečem, da je jutranja slovenska propoved vsako nedeljo in praznik mej našim ljudstvom v mestu in v spodnji okolici šla od ust do ust; mati in oče pripovedovala sta doma, kar sta lepega ališala pri tej propovedi, koja je postala popularna, kakor so postali uprav popularni iste propovedniki n. pr. častiti gospod Ueman in drugi. Uprav radi tega, ker vemo, da se je s to naredbo naš slovenski živelj zadel v srce, v najslajše njegove čute, ker vemo, da je uprav ta propoved veljala za neko misionjsko pridigo v Trstu, h kateri je naše ljudstvo mnogobrojno in željno prihajalo — osupnil nas je nenadni odlok veleč. škof. ordinarijata, s kojim se ta prepotrebna in ukorenjena cerkvena slavnost odpravlja. Lahko je reči, da ima naše ljudstvo druge slovenske cerkve in propovednike v Trstu in okolici, h kojim lahko zahaja — izgovor ta dober je za one brezsrčne neobrazence in brezvernike, ki ob vsaki priliki rogovilijo proti katoliškim obredom po časniki ali pa drugod — ali zavest, da v prestolnici tržaški, v cerkvi tržaškega patrona, se ne bode več ališala beseda v slovenskem jeziku: ta zavest dirnola je nemilo vsako slovensko srce, ako se tudi ne prišteva narodno navdušenim. Da je bil milostljivi g. škof po poglašenju onega odloka mej Svojimi ovčicami, ki so imeli navado zahajati k tem

nebe je tukaj jako milo, le o zimskem času požganka nas večkrat toli zloglasna Vipavska burja.

Ljudstvo naše je jako mirnega, prijaznega značja, koja zunanja oblika kaže se v prelepem nrvnem obnašanju, delavnosti i zmernosti. Ljudje govore, kakor je trdil pok. Erjavce, najčistejšo slovenščino v Vipavski.

II.

Oglejmo si malo vasi! Cerkev so tukaj tri: sv. Urbana na Dobradu, četrte ure oddaljena od Poddrage proti Vipavi.

Sv. Mohorja i Fortunata v vasi; tričetrt ure nad vasio na samotnem griču pa stoji cerkvice sv. Sanciaba (sedaj ne v posebno dobrem stanu).

Cerkev sv. Urbana bila je bajé glavna. Leta 1858. sta vstanovila tuk. rojaka Josip Trošt, c. kr. nadžupnik in Elija Trošt, župnik v St. Vidu pri Ptui, beneficijat s 3000 gl. kapitala v cerkvi sv. Urbana za tuk. občino ter želela, da bi bila glavna cerkev sv. Mohorja i Fortunata v vasi. Sedajna glavna cerkev sv. Mohorja i Fortunata se je 1839. l. razširila, 1840 l. zvešala, prizidal se jej je zvonik leta 1854.

Prvi duhovnik v Poddragi je bil g. Tropau Urban l. 1770. Pred tem letom

pridigam, opazil bi bil na prvi pogled slab utis Svoje naredbe, ne vala bi mu opravičeno mrmranje in nezadovoljnost, koja je ta odlok mej njimi vzbudil. S slovensko propovedjo in mašo včas se slovenskim ovčicam prava svetinja, katere so se trdno oprijeli in posledice odloka naravno ne morejo biti druge, nego še večja verska mlačnost, kakor sedanja, o kateri se toliko toži in izvestno po pravici.

Uprašamo pa: kdo je to vekanje verske mlačnosti zakrivil? Mi nismo v to poklicani, da bi reševali in presojali ukrepe katoliških škofov in višjih pastirjev. Vera naša nam zapoveduje, da jih slušamo. Dobro vedo pa, da več oči več vidi, uvidevamo uprav mi sle posledice znanega odloka, ki je našemu ljudstvu, njega narodnosti in veri, že sedaj škodljiv ter postane škodljivjeji v nadaljni prihodnosti.

Prvo posledico tega odloka smo že zgoraj povedali. Naj nam kak pregoreči katoliški doktor ne očitá, da sejemo brezverstvo in liberalstvo, a molčal bi, ako bi sam čul, kakor smo čuli mi na lastna ušesa pikre tožbe in nič kaj pristojne besede zoper omenjeni odlok in to mej priprostim narodom, ki je celo pretel, da se v prihodnje ne bode več udeleževal krščanskih propovedi v cerkvi, ker se mu zabranjuje celo Vsemogočnega častiti v svojem jeziku. Kdo je pač prouzročil ali vsaj bil povod znanemu odloku, ki je napravil tako veselje v tržaškem Izraelu ter brez dvojbe brezvercu Spadoniju na jezik prizval ponosni: vixi?!

Kolikor se nam dozdeva — motimo se pa lahko — izcimil se je ta odlok iz neke tajne pogodbe po znanem geslu: „do ut des“. Najbrže je škofijstvo samo, nadlegovano po vednih protestih magistratne gospode, in osobito z namenom, da pridobi kako izdatno podporo za zidanje nove cerkve v Rocolu, popustilo magistratnemu pritisku ter izdalo oni odlok, pri tem si pa pridržalo pravico, da se bode v novi cerkvi propovedovalo in pelo tudi v

hodili so Poddražani k službi božji v Št. Vid; tudi mrlíče svoje pokopavali so do 1844 l. tam. Tega leta sezidali so si vaščanje pokopališče z mrtvašnico.

Cerkev sv. Sanciaba zidala se je 1642 l. O tem svetcu govori bajka, da so tam nekje v Zavlah pri Trstu repo vanj metali ter ga s tim tako žalili, da je zbežal od njih ter pribežal k boljšim ljudem v Poddrago. Ker so pa tako grešili nad svetcem, imajo od takrat repo zelo drobno!

Kakor se je godilo glede službe božje, isto tako godilo se je i z deco. Tudi ta morala je do leta 1863. pohajati St. Vidsko šolo.

Zato je naavetoval obče čislani i za šolo vneti tadanjí župan, pokojni G. Mašič, da se je sezidalo šolsko poslopje, (za koje se je moralo dati 4000 gl.), čegar stroške je pokrila občina z naklado. Rea, trud je bil velik, a Poddražani, vnéti za obéni blagor dece svoje, sezidali so kljub vsem oviram 1862. l. lepo šolsko poslopje.

Veseljem je zabeležiti, da obstoji v Poddragi že 25 let „Narodna kmetijska čitalnica“, koje bukvarnica sluje daleč okrog. Radi tega je ljudstvo dovolj izabrazeno, nobenim razvadam ne udano. Ob nedeljah i praznikih ne zapaziš

slovenščini, meneč: kar zgubé Slovenci v mestu, pridobé v novi cerkvi v okolici.

Istinitosti te vesti ne pritrujemo, ker je nismo gotovi. Ali — nihil sub sole novi — tudi ta bi v današnjih barantaških časih ne bila povsem nova z jedino razliko, da bi se od strani veleč. škofijstva — po našem in splošno slovenskem prepričanju — lahonski gospódi, najhujši nasprotnici katoliške vere, ne bila smela dati taka koncesija, ki sega naravnost v srce slovenskih ovčic ter je smožna iste zavesti v versko mlačnost.

Nekdaj so bili verniki, a cerkva niso imeli, dandanes je pa božjih hiš zadosti; tem bolj se pa mej nami króí števílo cerkev obiskujočih pobožnikov. V primeri z drugimi narodi, živečimi v Trstu in njega okolici, pa lahko s ponosom kažemo na okolnost, da je naše slovensko ljudstvo najbolj pobožno ter da uprav ono napolnjuje večji del cerkv i napovednic v mestnih hišah božjih, dočim se oholi Lahoni norčujejo iz vere in nje oznanjevalcev.

Uprav zatégadelj, in ker je dolžnost višjih pastirjev potrditi vernike v njih verskih čutih ter jim podajati prilike, da gojé ta slati čút sv. katoliške vere, protestujemo proti omenjenemu odloku in jako obžalujemo ta nepremišljen sklep, ki škoduje veri, odvzemajoč priliko, gojiti versko čutstvo pobožnemu narodu; škoduje narodnosti naši, ker jo izpostavlja zasmejanju po tujcih in narodnih naših nasprotnikih (dokaz v to nam je rokoploskanje in odobravanje židovske klike na galeriji mestne skornice); — koristi pa najhujšim sovražnikom Slovanstva in vere katoliške, kajti isti sedaj žive v prepričanju, da je njihova obveljala ter da se celo cerkvena višja oblast klanja njih slepi strankarski strasti in prevladajoči moči.

Tem zagrizenim sovražnikom slovanstva in svete vere zrastle je že sedaj greben ter jeli so že krepko delati na to, da širijo svoje strankarsko polovičarstvo tudi v druge hrame božje. Dosedaj

ljudi, ki bi trudne ude svojo polagali po sencah, marveč zatekó se v narodno zavetišče, da pozvedo iz časnikov raznovratne tedenske novosti, da si bistrijo i vedré um raznim pogovorom, da si blažijo srce čitanjem raznih poučljivih knjig, da se navajajo na krepko i jedrnatu izgovarjanje.

Veselim srcem zapišem, da se vsako leto prebere iz čitalnice naše nad 300 knjig. Tukaj vendar ne zadostujejo le Mohorjeve knjige, kakor je nedavno trdil nek junak v cenjenem mi Vašem listu!!

Kako navdušenostjo govore še sedaj mivi starčki o raznih časih; drug družega so navduševali, nikjer, blizu ne daleč, ni bilo narodne slovesnosti, da bi Poddraga ne bila mnogobrojno zastopana.

Kakor imajo odrasli veselje do čitanja, isto veselje kaže se i pri nežni mladini, kajti v višem oddelku skoraj ni učenca, koji ne bi prečital vseh knjig iz šolske bukvanice.

Človek, kojega zanimajo njega dela, kojega omilijo poučne pripovedi, koji tako lepim vzgledom sveti družini svojej, so sednim vsem svojim, ni hudoben!

Omeniti mi je še zanimivo diplomu tukajšnjega posestnika G. Mašiča. Dasi je diploma že stara 239 let, vendar je grb

jim je bila jedina želja izbaciti slovenščino iz stolne cerkve, in, ker se jim je to po dolgem napenjanju posrečilo, stopili so ta teden korak naprej, mendeč: s koncesijami da se vse doseči.

V seji mestnega zbora od 8. t. m. bil je na dnevnem redu tudi predlog delegacije ob ustanovitvi nove župne cerkve v bližnjih Barkovljah. Cerkev bi stala kacic 70—80 tisoč gld. ter bi občina pri zidanju pripomogla z zneskom 15.000 gld. A to le s pogoji namreč: da se služba božja v tej cerkvi obdržava samo v latinskem jeziku ter da se ima vsaj vsako drugo nedeljo laška pridiga.

Torej niso zadovoljni, da se v mestu po vseh cerkvah vrše propovedi v laščini (razun cerkvi sv. Antona novega in starega, pod koji spada dober del slovenskih okoličanov in mestjanov, za koje se propoveduje tudi slovenski): — še v čisto slovensko okolico hočejo vsejati ljuliko svoje slepe strasti ter celo hišo božjo uporabljati v svoje raznarodujoče smotre, potem, ko so nam pohabili in zmešali šole tako, da so bolj podobne babilonskemu stolpu, nego učilnicam!

Svetnik Spadoni se je celo temu predlogu protivil v svoji preveliki jezi na okoličane in ponorčevavši se nekoliko iz duhovnika Pahorja, ki mu je nekaj, a prav nerodno oporekal, predlagal je, da se preide na dnevni red, kar pa ni obveljalo, temveč sprejet je bil predlog delegacije.

No, Barkovljanje dobe svoje cerkev, v kateri se bode pa, ako obvelja sveta volja magistratova, oznanjevala slovenskim vernikom beseda božja poleg slovenščine vsako drugo nedeljo tudi v zveličavni laščini, kakor da se brez te ne pride v nebeško kraljestvo. — Obredi se bodo v nji vršili samo v latinščini — torej niti peti ne bodo slovenski Barkovljanje smeli v svojem jeziku; — vsaj tako moramo umeti ta pogoj, ako pomislimo na Spadonijeve komete, s katerimi je opisoval „grozovitost“, da se je v Barkovljah že na koru pelo slovenski! Iz rečenega je zadosti jasno, kako daleč že sega strast, ki hoče na vsak način v Trstu in njega okolici dovršiti svoje pogubonosno delo potujčevanja. Kmalu pride čas, ko bode moral Slovenec v Trstu prositi pismenega dovoljenja, da sme izmoliti v kaki tržaški cerkvi slovenski očenasi!

Kam pridemo, ako bode šlo tem potem naprej? Izdrli so naš jezik iz šol in polagoma ga nadomestujejo z laščino, začeni že v prvem razredu v povsem slovenskih krajih; iz naročja slovenskih mater trgajo nežno deco z vsakovrstnimi slepili in darovi, da jo odtujijo lastnemu narodu in jeziku; v uradu veljamo sploh za „ščave“ in naš glas se ne sliši. Zdaj nam pa silijo svoj jezik še v cerkev, kamor

na njej tako čist, boje še tako svitle, da bi človek menil, da se je to zgodilo v letošnjem letu.

Prevod diplome slove: Cesar Ferdinand III. je na prošnjo od 7. malega travna 1652, katero sta Peter Marijani in Pavel Hoffman, škofa ogrska, podpisala, Tomaža Masiča in po njem njegovega pravega brata Matevža in vse njune dediče in naslednike obojega spola vseh časov zaradi posebnih zaslug glede na cerkev in državo v vrsto zlahtnikov (plemenitašev) ogrske dežele in vseh tistih krajev, ki so tisti čas spadali pod ogrsko z vsemi pravicami in privilegiji povzdignil dne 29. mal. travna 1652.

V zaamenje te podeljene milosti je privolil narisani grb (Wappen) imeti ter ga v vseh navadnih časih in krajih nositi in rabiti.

Ta diplom bil je Tomažu podeljen po Jurju Lippyu, nadškofu.

To diplom prevel je semeniški vodja, pok. g. Kocijančič.

Sedanji posestniki so opustili vse te pridevke, ker ne gledajo toli na plemenito ime, pač pa na plemenito erce, kar je več vrednosti, kakor prvo!

edino smo imeli še prosto zatekati se ter priporočati milemu Bogu našo osodo in kjer se nam je edino delila pravica v narodnem jeziku. Še to nam odvzemajo, še tu nas raznarodujejo ter nas siloma tirajo od nje, kajti tudi v cerkev bi hoteli v prihodnje tirati političke strasti, koje bi ne smele nikdar imeti uhoda v to sveto mesto.

Naj to prepreči, komur je dolžnost, kajti gorje, ako do tega pride, ker narodnost in vera sta si v cerkvi vsopredna! Ljubomir.

Naš Lloyd pred državnim zborom.

Povodom obravnave o pogodbi z Lloydom v državnem zboru našem izustil je poslanec Lueger jako zanimiv govor, katerega tu priobčujemo kolikor možno razsežno.

Vsi govorniki — pravi dr. Lueger — doteknili so se slabe uprave pri Lloyd. Govornik se obrača proti nekaterim izjavam poslanca Neuberja in ne more razumeti, kako more g. Neuber kot trgovec sklepati pogodbe s firmo, o kateri ve, da je nesolidna. „Jaz smatram gospoda trgovskega ministra za jako pametnega in učenega in mislim o njem najboljša, kar se sploh od moža pričakovati more, ali po mojem menenju je gosp. baron Morpurgo vsakako še preffriganejši kot gosp. trgovinski minister, in prepričan sem, da bode gospod trgovinski minister na škodi, ako se bo gledé trgovine pogajal z gospodom baronom Morpurgo Veliki del ugodnosti, koje naj bi se obrnile Lloyd na dobro, zahteval bode najbrže g. baron Morpurgo za-se. Lloyd je zašel v sedanje financijsko pololenje po svoji lastni krivdi in po nezasišano slabem gospodarstvu; in vender se od državnega zbora še zahteva, da se temu zavodu privoli iz javnih denarjev tako subvencijo, kakoršna se tu predlaga. Ogri imajo po novi pogodbi dobiček letnih 228.000 gld. in ljudstvo poreče: Nas pa se je zopet namazalo in od vse te zadeve imajo le Ogri dobiček.

Govornik se spominja korporativnega obiska državnega zbora v Trstu povodom krščenja vojne ladije „Cesar Fran Josip“ ter pravi, da je takrat v Trstu trojno občudoval. Občudoval je v Trstu obsolutno nedostatnost patrijotizma, občudoval je blestečo gostoljubnost barona Morpurga, ki je državne poslance zares sijajno pogostil. Predložila so se jim najizbranejša orijentalna jedila. Občudoval je pa tudi gostoljubnost propalega avstro-ogrskega Lloyda. Ko smo si ogledali „stabilimento tecnico“, podali smo se na parnik „Imperatrice“, ki je zares lep.

Križali smo pred mestom tržaškim kakor veliki gospodje in poslužili so nam se zares elastnim obedom — še sedaj se z veseljem spominjam vseh teh užitkov —, šampanjca nam niso točili iz steklenic, ampak iz velikih trebušatih vrčev. Bilo je zares sijajno. Ali že takrat sem si mislil: Ubogo ljudstvo avstrijsko, ta šampanjec bodeš le ti plačalo. Od takrat sti pretekli le dve leti in že nam avstro-ogrski Lloyd predlaga svoj račun. Pravim vam, da šampanjec je jako drag za ljudstva avstrijska in jaz nisem nikakor pri volji plačati zahtevano to ceno. Navadno nam pravijo, da bi bila sramota za Avstrijo, ako bi propala taka družba, kakoršna je Lloyd. Ne, za Avstrijo ni sramota, ako dopusti, da družba ta propade, cli sramota je za Avstrijo, da so se leta in leta trpeli taki odnošaji, kakor so se nam tu naslikali.

Govornik pripoveduje, kako je nekoč v Lloydovi pisarni hotel kupiti karto do Benetok in jo zahteval v nemškem jeziku. Dotični uradnik pa se je delal kakor da ne razumi tega jezika. Ko so pa prišle druge osebe in zahtevale karte v italijan-

skem jeziku, ugodilo se je takoj njihovi zahtevi. „Ko pa je došel tretji in četrti, me je pa razgrela in postal sem prav po dunajski robat ter sem izzval nezasišan škandal, kakoršnega morda še ni bilo v pisarni tej. Posledica temu je bila, da mi je dotični uradnik na moje nemško zahtevanje izročil zahtevano karto in so morali drugi čakati, ker so pozneje došli. Kdo drugi pa, ki ni tako brezobziren, kakor sem jaz, stal bi tam lahko še danes. Na ladiji, s koje sem se jaz vozil, ni bil nijeden uradnik nemškega jezika zmožen. Je-li morda v državno korist, da se vzdrži taka družba? Pač pa bi bilo v državno in vojaško korist, ako se družba podržavi. Seveda ne na tak način, da bi poplačali vse nje dolgove, ampak da se za nje pravo ceno pokupi staro šaro, kolikor jo je, da bode stvari enkrat konec. Odgovori se mi morda, da ubogi delničarji ne morejo za to, ako je slabo gospodarstvo. Iz tega pa ne sledi, da bi morali država, kmet, obrtnik in uradnik odškodovati akcijonarje. Denar avstro-ogrskega Lloyda ni izpuhtel v zrak, ampak stekal se je nekje; državi dolžnost je, poiskati kraj, kjer se je atekal. Denar bi se že našel in dali bi ga potem delničarjem; one pa, ki to zaslužijo, zadela bi pravična kazen. Trdi se nam, da tu gre za polovično podržavljenje. To ni res. Pri vsakem državnem zavodu vlada strog red. Ali ta mesta guvernerjev in upravnih svetnikov vidijo se mi nekako pribražališče za propale in nesposobne politike, ali tudi za take poslance — ne, nisem hotel reči poslance — ampak politike, koji umejo preleviti se iz divjega leva opozicije v kratkega uprežnega volička vlade.

Valed malega prebitka v proračunu postali smo menda nekoliko arboriti in tako smo dobili to predlogo in v kratkem dobimo predlogo, tikajočo se podunavskega parobrodnege društva, koja je istotako propala valed krivde lastne uprave. Prebitek v upavi dosegli smo z velikanskimi žrtvami, koje smo naprtili ljudstvu. Dokler mora stara mamica za skledico kave, ki jo popije zjutraj ali zvečer, plačevati carino, dokler mora uboga šivilja plačevati carino za petrolej, k ga požge; dokler se kmetje škodovani po sistemu hišno-rzrednega davka; dokler ne pripravite kmetu za živino prepotrebne soli po nizki ceni, nimate pravice dovoliti subvencijo avstro-ogrekemu Lloyd.

Govornik se spominja predloga Plenerjevega zastran olajšav pri pridobninskem davku. Čudno je, da predlog ta ne pride v obravnavo. Z olajšavanjem ubogim ljudem naj le čakamo, ali subvencija avstro-ogrekemu Lloyd mora se stante pede rešiti. Mi „na gori“ smo pa te misli, da državi ni dolžnost podpirati po lastni krivdi propale družbe in zato bodemo glasovali proti predlogi.

Spomenik pokojnemu Dolencu.

Ker od mnogih strani prihajajo vprašanja, v kakem štadiji je ta zadeva, naprošeni smo, da priobčimo nastopno ulogo, koja je tukajšnjemu namestništvu predložil dotični odbor:

Visoko c. kr. namestništvo!

Tu podpisani odbor je po svojem predsedniku in tajniku napravil nagrobni spomenik na tukajšnjem mestnem pokopališču nepozabnemu pok. Viktorju Dolencu. Spomenik se je napravil meseca junija 1888. leta, a še danes nima nikakega napisa.

Slavni magistrat je povrnil prošnjo za dovoljenje napisa z opazko, naj se prošnji priloži italijanska prestava in spridevalo, da je napis glede pravopisa korektno zastavljen. Odlok ta je hudo razžalil vse slovensko tržaško prebivalstvo, radi česar se je odbor dne 8. avgusta 1888. leta s

posebno ulogo pritožil pri vis. c. kr. namestništvu radi kršenja državnih zakonov od strani sl. magistrata. Z odlokom z dne 12. nov. 1888. l. nam je rečeni magistrat prijavil, da namestništvo se svojim dopisom z dne 31. oktobra 1888. ni pripoznalo, da bi bil mestni magistrat s prvo imenovanim odlokom kršil zakone.

Na našo daljno pritožbo na vis. c. kr. ministerstvo za notranje zadeve dobili smo pod dne 25. maja 1889. leta naznilo v italijanskem jeziku, v katerem nam sl. magistrat pove, da je c. kr. ministerstvo naredbo z dne 20. januarja 1889. — prijavljeno z namestniškim dekretom z dne 29. januarja 1889. št. 1503 — uničilo določbo namestništva ter izreklo, da se je mestni magistrat s prvo imenovanim odlokom pregrešil proti državnemu temeljnemu zakonu, kajti tudi slovenski jezik je deželni jezik v Trstu. Potemtakem da je slavni magistrat zavezan vsprejemati in reševati tudi slovenski pisane uloge. Glede napisa samega pa mestno oblastvo ni ugodilo naši prošnji, ampak nam je pojasnilo, da moremo proti odloku magistrata v 14 dneh rekurirati na mestno upravnistvo.

Kako sl. mestni magistrat spoštuje ukaze višjih oblasti, pokazal je zopet s tem, da nam je zopet pisal v italijanskem jeziku, ne pa v slovenskem, kakor zakon velela.

Akoravno smo se čutili močno žaljene in bi bili imeli pravico energično protestirati proti takemu postopanju, smo vendar — v nadi, da hitreje dosežemo svoj namen: dovoljenje za napis na Dolencem grobu — dne 8. junija 1889. uložili rekurz do mestnega upravnega odbora. Ali ta nam je zopet povrnil ta rekurz, češ, da ga ne more vzeti v pretres, ker je pisan v jeziku, kojega upravni odbor ne pozna.

Dne 21. septembra 1889. uložili smo rekurz na sl. mestni svet. Dne 21. aprila 1890. prosili smo zopet, da bi se rešil ta rekurz, ali do danes nismo dobili nikake rešitve in tudi izgubili smo upanje, da bi je kdaj dobili.

Kaj nam je torej početi? Visoka c. kr. vlada je spoznala, da je slovenski jezik deželni jezik v Trstu; najvišje sodišče je že večkrat izreklo, da so deželna oblastva dolžna občeovati v deželnih jezikih. Ali kaj nam vse to pomaga, ako ne spoštujejo postav in jih ne izpolnjujejo uprav tiste oblasti, katere bi bile v prvi vrsti zavezane jih spolnjevati. Potemtakem nimajo Slovenci v Trstu prav nikake pravice, akoravno njih število presega polovico avstrijskih prebivalcev tega mesta. Ali hočejo ali nočejo posluževati se morajo italijanskega jezika. Zakaj? Zato, ker tukaj gospodarijo ljudje, koji se niso in se nočejo učiti potrebnih domačih jezikov in se z nepoznanjem teh jezikov še bahajo. S tem pa tudi prouzročujejo veliko škodo in zmešnjavo, kajti niti osebnih imen ne umejo pravilno oisati. Tudi za bodočnost — kakor kaže — nam ni boljšega pričakovati, kajti prva skrb jim je, da pri vsaki priliki poudarjajo samoveljavnost italijanskega jezika. Slovenci sicer molče sedaj, a molče le zato, ker se zanašajo na moč pravice, na skrb višjih oblastnij in na one naravne zakone, po katerih nasilstvo more le začasno gospodovati. Ali moti se, kdor bi mislil, da smo propali, ampak zavedamo se bolj in bolj, o čemur se lahko vsakdo prepriča, kdor le hoče. Ne glede na sumničenje, zaničevanje in tlačenje ostanemo zvesti narodnjaki in zvesti Avstrijci. Ako pokažemo nevoljo svojo, podtikajo to z nam nasprotne strani le posamičnim osobam, koje so tolmači naših čutstev, a ne iščejo uzroka tam, kjer v resnici je: v storjenih nam krivicah.

Pri teh razmerah obrnemo se zopet do visokega c. kr. namestništva s ponižno prošnjo, da nam ono pomore, da od mestnih oblasti vsaj odgovor dobimo na naš rekurz v gori rečeni zadevi, kakor zakoni zahtevajo. Ako bi pa to ne bilo mogoče, prosimo, da nam visokoisto to hitro naznani, da bomo mogli ukreniti dalje po-

trebno v dosego naših pravic, kajti že predolgo nas spominja Dolencev nagrobni spominek na žalostne tržaške razmere.

V Trstu, 13. februarjev 1891.

Odbor za Dolencev spomenik.

(Opomba uredništva: Tudi na to ulogo odbor ni dobil nikacega odgovora.)

Politični pregled.

Notranje dežela.

Državni zbor. V seji dne 8. julija nadaljevali so debato o pogodbi z Lloydom. Prvi je govoril dr. Luager kaj energično proti pogodbi ter je neusmiljeno ožigosal dosedanje upravo Lloydovo. Dra. Luagerja govor je velesanimiv in zato ga priobčujemo na drugem mestu, kolikor je bilo mogoče razsežno. Za pogodbo govoril je poslanec Krainski, trdeč, da je pogodba ta državna potreba in jej je namen utrditi moč države in pospeševati materijelno blagostanje narodov. — Posl. Adámek je govoril proti pogodbi. Govornik pravi, da v tem so vsi jedini, da ni smeti še nadalje dopuščati slabega gospodarstva pri Lloyd. Malo je ved upanja, da bi se stanje družbe zboljšalo. Poslanec baron Schwegel trdi, da se Lloyd za bodočnost namenjena subvencija podvoji, da potem takem smemo staviti do družbe večje zahteve. Ladijni materijal Lloydov zadošča, ako se ga primerno porablja. Lloyd ima lepo preteklost. Pogreške zadnjega časa so posledice monopolističnega razmerja, konkurenca pa bode vplivala vopodbujevalno in oživljajoče. Država ni smela dopustiti, da bi družba ta propala. Trgovinska mornarica se ne da podržaviti iz mejnarodnih razlogov. Kar se tiče premeščenja sedeža družbe, se ni smelo po odpravi proste luke močno prizadetemu mestu tržaškemu naložiti še novega bremena. — Poslanec Plener predlaga, da se glasuje po imenih. Sklenili so z 168 proti 65 glasom, da se preide v podrobno debato.

Potem so nadaljevali podrobno debato o trgovinskem ministerstvu. Poslanec Stalitz se nadeja, da bode program gospodarskega delovanja, izražen v prestolnem govoru, v korist mestu tržaškemu ter se nadeja, da trgovinski minister kmalu spolni svojo obljubo, dano v proračunskem oledku gledé gradnje železnice Divača-Loka. Govornik se zahvaljuje vladi na skrbi za obrtno šolo tržaško.

V seji dne 9. julija odgovoril je finančni minister na interpelacijo poslanca Nabergoja in tovarišev, tikajočo se uprašanja, zakaj se niso naredbe, tikajoče se uvedanja nove užitinske orte v Trstu proglasile tudi v slovenskem jeziku, ampak samo v nemškem in italijanskem, da se vse, to stvar zadevajoče postavbe in naredbe objavijo v državnem in deželnem zakoniku in potemtaka tudi v slovenskem jeziku. Sicer so se pa tudi instrukcije v izvodu prijavele v slovenskem jeziku in je torej utemeljenje interpelacije neopravičeno.

Po tem odgovoru vsprejeti so bili Lloydovi predlogi v tretjem branji in se je nadaljevala podrobna debata o trgovinskem ministerstvu. Trgovinski minister podajal je pojasnila o obravnavanjih glede sklopljenja nove trgovinske pogodbe z Nemčijo ter je izjavil, da vlada na to dela, da vsvari sigurno in trajno podlago gospodarski produkciji tako za notranje potrebe, kakor tudi za izvažanje. Vladi je neprestana skrb, da zboljša poštanim uradnikom njihovo stanje. Vsprejeli so potem poglavje „Pošta, telegraf in poštna hranilnica“. V seji dne 10. t. m. zaključili so debato o centrali trgovinskega ministerstva.

V seji dne 11. junija vsprejeli so postavni načrt, s kojim se državni prispevek za osnovo melioracijskega zaklada poviša na 3/4 milijona.

Potem se je začela obravnava o proračunu ministerstva za poljedelstvo. Posl. Povše zahteva hitro izvršenje potrebnih kulturnih del na Kranjskem. Govornik zahteva pospeševanja avstrijske govedoreje in se sklicuje na velike vspehe, koje sti dosegli Amerika in Avstralija z izvažanjem živine in svežega mesa v Evropo. Istotako se sklicuje na škodo, koje provzroča vsrtna uš, led česar se množi izseljevanje. Treba je hitre pomoči, da se prepreči, da ljudstvo ne zdvoji. Posl. Tekly meni, da poljedelstva ni moči pospeševati potem državnih zakonov, ampak tozadevna postavodaja prepustiti se mora deželnim zborom. Minister za poljedelstvo meni gledé različnih prošelj in želja, da bi se iste sprožile v deželnih zbiorih. G. minister naročil je posebnemu uradniku, da potuje po raznih deželah ter prouči, kako bi se dala pospešiti sadjoreja. Gosp. ministra poljedelstva program je ta, zagotoviti ljudstvu olajšave glede produkcije, potem pa zagotoviti, da si ljudstvo tudi ohrani, kar si je pridobilo. Za gospodarske namene izdalo se je v l. 1879 do 1888 subvencij v znesku 7,684.000 gl. Od te svote dobila je Galicija 17 odstotkov, to je 79.000 gl. Grof Falkenhayn načrtal je potem, kako si on misli organizacijo za pospeševanje kmetijstva. Organizacija ta naj bi se omovala po deželah. Kmetovalci vsake dežele naj bi si omovali okrajne kmetijske zadruge, koje naj bi se skupile v deželno zadrugo. Ta zadruga naj bi osigurala kmetovalcem kredit, oskrbljevala prodajanje njih produktov, vvela zavarovanje proti požaru in toči in bi sledujoč osvobodila posestva dolgov. G. minister je obljubil, da v kratkem predloži dotično predlogo.

DOPISI.

Iz Pomjanske nadžupanije. [Izv. dop.] (Lisičja prekanjenost lahonstva.) Čuj svet, kako zvit je Lah, da bi Slovenca prevaril in kaj zahteva držna Koperska gospoda od Pomjanske občine. Tisti sivo-rudečkasti bradač iz Kopra nagovori nekega naših kmetov tako-le: „Femo paže!“ Kmet mu odgovori: „Paže že fata subito, lasce a noi, che si scegliamo la nostra rappresentanza, e non ocoore misciarsi“. Bradač mu na to odgovori: „Ben, lasce che mettemo la metta dei nostri e mettà dei vostri“. O ti zvita buča koperska ti! Kake pravice imaš v nadžupaniji Pomjanski, čemu se vtikaš v naše zadeve? Poskusi le v Dolini ali v Dekani kaj takega zahtevati, boš že videl, kako te bodo nařgali! Kako pa, da imaš tukaj tako „korajžo“, ko smo vendar tudi tu čisto vsi — Slovenci? Ti-li pomaga znani barba? Ste ga zató zvalili iz Kalabrije, kjer je nekda srečno in mirno živel, „o no fra questi Ődi Croati“. Zato ste ga zvalili semkaj, da bi svet v Pomjanu prekrtil? Ne, ga ne bo, ne on, ne njegov Mohamed kostabonski, če se še tako napenjate. Ker pa tako ne gre, poskušajo Lahi drugo zvijačo, kako bi se moglo v Pomjani laško podestarijo vzdržati. Dne 30. junija t. l. ob 8. uri zjutrej korakata po bregu — „na komisiijo“ — šior podesta in šior barba Piero. Šior podesta je moral večkrat počakati, da se je kompare oddahnil, kajti barba Piero je zastajal po bregu in hripal: „Compari spettò, spettò!“ Revež je bil utrujen od znanih „štrapac“ prejšnjega dne. „Kam pa gresta?“ vprašajo močje, kateri so bili tik poti na delu. „Kaj ne veste?“ jim odgovarjajo drugi, da gresta na komisiijo v Kostabono, dokler ata še na krmilu in ker se bližajo občinske volitve. Kaj pa za to, če se obče volitve bližajo? Treba poskusiti, če bo še šlo! kajti se čuje (Barba Piero izve vse to po Mohamedu), da tam niso zložni za slovensko stranko. Mislijo si: „Hitro na komisiijo v Kostabono in obljubiti jim hočemo mostove sezidati, (kajti teh zahtevajo) kolikor

želijo, da le potegnemo za lahonsko stranko. Gosp. inženir iz Poreča, tisti, ki je v Pomjanu „fontano“ meril, bode tudi prišel. A tudi tu je sitnost! Če obljubimo most sezidati na „Pucule“, zamerimo se Kostaboncem, če obljubimo Kostaboncem, pa ne bo prav za Breč in Škrbine. Kaj je storiti? No, najbolje je, da se na vse tri strani obljubi mostove in sicer: ednega na Pucule, drugega v Kostaboni za Breč in tretjega na Škrin. Aha, ben ficà! Triumvirat stori to in mogočni inženir sklene: „Se tenere con la nostra parte, avrè presto il ponte“. Tako nam dopoveduje nek kmet. O tigrda zvijačnost lisičja, ki si danas leto tudi Pomjancem obljubila „fontano“. Kje je tista „fontana“? Zdaj slepiš ravno tako Kostaboncem za most?! Čujte vrli Kostabonci, ne dajte se več zapeljati. Znana mogočnega morata propasti, naj pa Mohamed kolikor hoče z glavo ob zid buta. Naj le gre čez most v obljubljeno deželo.

Ravno zdaj bode leto, kar so se vršile občinske volitve, koje volitve je uničilo visoko c. kr. namestništvo tržaško. Takrat je gospod „inženir“ pisal Pierotu privatno pismo, v kojem mu je naročal, da dela za italijansko stranko. Na dan volitve pa je šel isti „inženir“ skozi Manzanter nagovarjal ljudi: „cora fe qui, cosa non andè votar e mi vado a Pomjan per via della „fontana“. To nam je odkril največi Lahon iz Manzana, največi sovražnik svojega naroda in cerkve. Večina ljudstva je ubogala in šli so glasovat; on pa je mogočno meril novo „fontano“. Volitve so prešle in z njimi šla je tudi „fontana“ po vodi in ni več ne duha ne sluha po njej. Ravno tako hočejo zdaj vas Kostaboncem preslepiti z mostovi, ker vedo, da iste želite in potrebujete.

Vrli občinarji Kostabonske fare na noge! Ne dajte se preslepiti! Pomjanci hodijo po vodo še vedno v isto luknjo, kamor so pupred hodili, in kakor bodo Pomjanci „fontano“ še le ta čas imeli, kadar si jo bodo se svojimi žulji sami napravili, ravno tako dobite vi Kostabonci mostove, kadar boste moža imeli, ki bo uprašal v Poreču po vašem. In zdaj je ura, zdaj je čas, da si poiščete občinskega glavarja, ki bo vestno opravljal svojo službo, ki bode ljubil vas jednako in ki bode delil vsem jednake pravice.

Tedaj: ne udajte se vrli Kostabonci! Ne udajmo se vsi skupaj! Tiček.

Različne vesti.

Imenovanje. Cesar je imenoval profesorja na državni gimnaziji v Inomostu, dra. Adolfa Nitscheja, ravnateljem gimnazije tržaške. — Naučni minister imenoval je pravimi učitelji na državnih srednjih šolah: Josipa Vatovza (na mestnem gimnaziji v Trstu) za gimnaziji v Kopru; propovednika za Nemce veleč. gospoda Jakoba Gomilšaka za realko v Trstu; Ivana Klinbenschedla v Gorici za realko v Boenu, Stefana Steffanija (na gimnaziji v Gorici) za gimnaziji v Kopru; Rudolfa Pühringerja (na gimnaziji v Trstu) za nemški oddelek gimnazija v Tridentu; dra. Rudolfa Weisshäupla provizoričnim učiteljem na gimnaziji v Pulji; gimnaziji v Trstu pridodeljenega Karla Compareta profesorjem na tem zavodu.

Iz kluba konservativcev. V zadnji seji tega kluba porabili so zastopniki vseh treh njega skupin priliko, da dokumentujejo nezrušljivo zvezo teh skupin. Mnogoštevilni člani kluba priredili so klubovemu načelniku, grofu Hohenwartu, navdušeno ovacijo, na čemur se je ta poslednji zahvalil z obljubo, da hoče tudi v bodoče na čelu kluba po možnosti delovati za izvršenje njega načel.

Iz državnega zbora. Sedaj se vrši proračunska debata o justičnem ministerstvu. Pravonodni minister izjavlja, da je

pripravljen izvesti justično reformo, toda iz finančnih ozirov le po oddelkih. Minister izjavlja, da ne priznava samo humanitarnih vspehov krščanstva, ampak stoji tudi osebo na podlagi vere, v kateri se je rodil, ter izraža prepričanje, da se mladočeško gibanje kmalu poleže. Gledé na zahteve dr. Ferjančiča, tikajoče se Slovencev, trdi g. minister, da so se točno izpolnjevali dotični predpisi. Primorska je četverojezična, zato je težko najti uradnikov, koji bi bili veči vseh štirih jezikov. Gledé uradnega jezika se je izjavil, da bode možno v bodočnosti odpomoči marsikaki pritožbi in se ozirati na marsikako željo; ali držati se je treba načela, da po vladnem menenji mora pravi notranji jezik biti le nemški.

Za podružnico sv. Cirila in Metoda v Trstu nabrala je gospa Bogomila Valenčič v veseli družbi, zbrani v Kozini 12 gl. 50 kr.

Za cirilo-metodjski dar izročil nam je veleč. g. Jakob Gomilšak svoto 10 gl. Dr. Ot. Rybař, Bl. Černja Viličič, Ivan iz Pazina vsak 2 gl., N. N. iz Tolmina 2 gl. Prisrčna hvala!

Za uboge udove z deveterimi otročiči podaril N. N. 30 nč. — N. N. 1 gl.

Tržaški mestni svet imel je včeraj opoludne svojo sejo. Po predčitanju zapisa zadnje seje oglasi se gosp. župan slikajoč nedostatnosti, ki se dogajajo pri obdačevanju s carino, koje nedostatnosti ovirajo promet ter bi celó mogle upropastiti trgovino. Gosp. župan predlaga, da se predloži ministru za notranje zadeve trgovinskemu in finančnemu ministru spomenica ter prosi, da se izda nov pravilnik, koji bi odpravil rečene nedostatnosti. Svetnik Rascovich pritruje temu predlogu trdeč, da propade vsa trgovina, ako bi se nadaljevalo sedanjim načinom. Predlog županov, oziroma municipalne delegacije, vsprejeli so jednoglasno.

Popravek. Pri zadnjem opisovanji veselice, ki se je vršila dne 4. t. m. v proslavo sv. Cirila in Metoda na slovenski šoli pri sv. Jakobu, izpustil je gosp. dopisnik, hote ali nehote, da je bila priučjoča podpredsednica gospodična J. Michelli. Ne bi tega omenjala, ko ne bi se ta pomota že večkrat ponavljala. Če se zgodi iz pozabljivosti, je odpustljivo, a zdi se se mi, da je ravno nasprotno. Lepo pa ni, ker omenjena gospodična je pri vsaki naši svedanosti priučjoča. Družabnica.

Iz spodnje okolice se nam piše: Bar-kovljanski dečki (starosti od 12—15 let) ustanovili so si med seboj pevsko društvo z imenom „Slavija“, katere podučuje deček, učenec tamošnjega pevovodja, g. Ražema. Vsak deček plačuje po 2 nč. na teden, iz katere svote se preskrbljujejo male povestne knjige. Mi smo se vedno veselili te otročje rodoljubnosti, a minole dni nas je iznenadil razpored „veselice“, prirejene po tih vrlih dečkih. V nedeljo, 12. t. m. okrasili so ti dečki prostor na nekem travniku se zelenjem in narodnimi zastavami ter postavili mali oder. Radovedni o tej otroški slavnosti šlo nas je več rodoljubov, da vidimo in se prepričamo o rodoljubnosti tih dečkov. Ne bodem govoril odveč, ako rečem, da so priučjoči rodoljubi kar strmeli, videvši tu okrašene prostore, vihrajoče, po dečkih postavljene zastave, in čuvši deklamacijo, petje in igro vse lepo in naglasom govorjeno — spominjali smo se nehote De Amicis-ove knjige „Sree“, v kateri se tako lepo opiše rodoljubje, cvetoče v mladih srcih. Vrli dečki so predstavljali igro „Boječi Matevž“ iz „Vrtca“, a tako izvrstno, da ni hotel nikdo verovati, da so si ti dečki vse sami napravili. Mala deklica deklamovala je tri pesmice, in vzbudila je občesmeš in pohvalo. Navzočih je bilo do 120 ljudi, ponajveč žensk in otrok. X.

Porotno sodišče obsodilo je minolo sredo v petletno ječo neko Ano Zevedin, 23 letno kuharico s Koroškega, zatoženo radi detomora. Ta človeška zver je služila

